

17. Simeynyy kodeks Ukrainy of 10.01.2002 [On some issues of mentoring a child]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2003, № 21-22, art. 135. [in Ukr.].
18. Pro okhoronu dytynstva [On the protection of childhood] : Zakon Ukrainy vid 02.09.1993. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 1993, № 39, art. 383. [in Ukr.].
19. Poryadok vchynennya notarial'nykh diy notariusamy Ukrainy [Procedure for notarial acts by notaries of Ukraine] : zatv. nakazom M-va yustytseyi Ukrainy vid 22.02.2012 № 296/5. *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy*. 2012, № 17, art. 66. [in Ukr.].
20. Zaboyev, K. I. (2003). *Pravovyye i filosofskiyе aspekty grazhdansko-pravovogo dogovora*. [Legal and philosophical aspects of the civil law contract]. Saint-Petersburg : Yurid. tsentr Press, 278 p. [in Russ.].

ABSTRACT

Tetyana Andrushchenko. Family law contract: concepts and signs. The article deals with the study of the concept and specific features of the family law contract. Based on the analysis, author's approaches to differentiation of industry features of the family-right contract and its place in the system of other contractual structures have been proposed. The author emphasizes the need to carry out the procedure of proof when concluding and notarization of certain types of family legal contracts.

The article proved that the family law contract is an independent type of legal agreement. The author notes that like each type of contract, it has signs of a civil law contract, as well as signs that are considered «unprecedented» is not possible. For example, the branching and fragmentation of the placement of contracts in the Family is characteristic of other private law. The conclusion of most of both civil law and economic and legal agreements also provides for compliance with a comprehensive approach. In turn, the fiduciary-trusting nature of relations between the parties to the contract, personal-individualized inalienability of the rights and obligations of the parties, its free of charge is represented by exactly those specific features inherent only in family legal contracts.

The author emphasizes the lack of legislative consolidation of the concept of a family law contract, because more than a decade has passed since the adoption of the Family Code. Nevertheless, the term family-legal agreement was formed due to scientific developments of leading domestic scientists. In turn, modern realities provide for the emergence of new contractual structures, such as a surrogacy contract, an engagement agreement, mentoring, an agreement on the upbringing of children, etc. Therefore, a clear and consistent approach to legislative regulation of the concept of a family-right agreement and its sectoral-specific features will contribute to more effective adherence to the rights and interests of its parties.

Keywords: *family law contract, contractual structures, family-legal relations, signs of family law contracts, proof, notarization.*

УДК 347.958

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-4-145-150

**Олександра
НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ**[©]
кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Здійснено аналіз історії поширення, класифікації та загальна характеристика основних джерел права, норми яких врегульовували спадкові правовідносини в історичній ретроспективі цивільного права України. Виділено основні етапи становлення й розвитку українського спадкового права, серед яких: звичаєве право давніх слов'ян; вплив римського права; класичні джерела права Київської Русі; право Великого князівства Литовського і Речі Посполитої. Воно ж інтегрувало правотворчі пошуки Запорозької Січі та Війська Запорозького; період Відродження української державності (1917–1920 рр.); право Української Радянської Соціалістичної Республіки (1917–1991 рр.); сучасне спадкове право України.

Ключові слова: *спадкування, спадкові правовідносини, спадкове право, спадкове законодавство, цивільне право, спадковий договір, історія.*

© О. Нестерцова-Собакарь, 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0712-4076>

k_cpd@dduvs.in.ua

Постановка проблеми. Однією з найбільш дискутованих тем сучасної цивілістики є особливості реалізації спадкових правовідносин, що пов'язано із недоліками, прогалинами та протиріччями чинного законодавства. Інститут успадкування отримав широке висвітлення в українській цивілістиці, проте історичні дослідження процесів зародження та розвитку спадкових відносин є досить рідкісними. У зв'язку з цим, у сучасних умовах вирішальне значення набуває пошук нових концептуальних підходів до проблеми врегулювання спадкових правовідносин, необхідність перегляду базових юридичних концепцій та теорій, вибір нових для сучасної української держави основ правового регулювання різних видів спадкування, що, своєю чергою, тягне за собою перегляд стратегії та визначення суттєвих характеристик процесу зародження та розвитку цих відносин.

Визначальну роль у регулюванні майнових відносин у сім'ї відіграло ненормативне традиційне право, закріплене не в позитивних законах держави, а в існуючих століттями звичаях із урахуванням національних, конфесійних та соціальних особливостей. Указане спонукає звернутися до аналізу вузьких питань означеної проблеми, а саме – правового регулювання майнових відносин у сім'ї та особливостей реалізації спадкових правовідносин.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. До наукового доробку з проблематики дослідження цивільного законодавства та його складової – інституту спадкування на українських землях у різні історичні періоди здійснили внесок такі вітчизняні та закордонні вчені, науковці та дослідники: О. Гетманцев, Н. Самсонов, Д. Слинко, С. Благівісний, О. Юффе, Т. Коваленко, О. Нелін, К. Победоносцев, О. Підпригора, В. Серебровський, Є. Суханов, Є. Рябоконт, Є. Фурса, Ю. Заїка, О. Харитонов та інші.

Метою статті є аналіз історії поширення, класифікації та загальна характеристика основних джерел права, норми яких врегульовували спадкові правовідносини в історичній ретроспективі цивільного права України.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в українській державі значно зростає потреба вивчення історії права України, оскільки розбудова демократичного суспільства базується на глибокому осмисленні знань минулого та використанні історичного досвіду. Спадкове право традиційно вважається однією з центральних підгалузей цивільного права, що зосереджує в собі сукупність норм, які забезпечують правонаступництво в цивільних правах та обов'язках фізичної особи-спадкодавця. Українська держава є спадкоємицею всієї тієї правової спадщини, що протягом віків створювалась на українських землях. Так, становлення й розвиток українського спадкового права можна розподілити на такі основні етапи:

- звичаєве право давніх слов'ян;
- вплив римського права;
- класичні джерела права Київської Русі;
- право Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Воно ж інтегрувало правотворчі пошуки Запорозької Січі та Війська Запорозького;
- період Відродження української державності (1917–1920 рр.);
- право Української Радянської Соціалістичної Республіки (1917–1991 рр.);
- сучасне спадкове право України [1, с. 169-173].

Головна ідея спадкування, що є основним його принципом і донині, утворилась ще за часів створення патріархальних родин. Розмірковуючи з позицій примітивної правосвідомості, можна сказати, що зі смертю людини випадає суб'єкт прав, і внаслідок цього майно, що належить покійному, стає безхазяйним, вимоги втрачають свого кредитора, а борги – свого боржника. До того ж, відгуки цього примітивного уявлення можна знайти навіть у римському праві пізнього періоду, коли передбачалися випадки захоплення речей померлого будь-ким. Це можна зрозуміти, якщо суспільство є групою ізольованих індивідів і не містить у собі інших, тісніших осередків. Але становище змінюється, коли виникає патріархальна родина і на її основі – патріархальний рід. Починаючи з цього періоду вже вирізняються суб'єкти спадкового права – а саме: рід, родина, її члени [2, с. 28].

Аналізуючи інститут спадкового права у Стародавньому Римі, доречно зазначити, що за своїм характером воно було не тільки суворо національним, оскільки його норми стосувались тільки римських громадян, а й природним і закономірно виникало із суспільного порядку. Як наслідок, порядок покликання до спадкування визначався

самим фактом споріднення, і майно переходило після смерті громадянина до осіб, що були найближчими до нього в порядку патріархального споріднення (спадкували лише сини) [3, с. 20]. До того ж, у римському праві на всіх етапах його розвитку існував поділ людей на вільних і рабів, через що воно набуло класового характеру [4, с. 35-39].

Істотного розвитку римське спадкове право зазнало з прийняттям преторських едиктів і практики їх застосування. Це були майже одні з перших відомих людству державних актів, що врегулювали відносини спадкування та на законодавчому рівні закріпили склад спадщини, суб'єктів спадкування, поняття кровного (когнітивного) споріднення, за яким і визначались спадкоємці, порядок позбавлення статусу спадкоємця (наприклад, у разі якщо дочка померлого виходила заміж і змінювала місце постійного проживання, вона виключалась із складу спадкоємців, але при цьому могла фактично володіти спадковим майном у разі відсутності інших спадкоємців тощо), а також можливість спадкодавця укласти заповіт [1, с. 170].

Реформи, здійснені претором у сфері спадкування, розпочалися ще за республіканського періоду й завершилися в епоху принципату [2, с. 29.]. Вагоме значення поряд з преторською діяльністю займала практика центумвиріального суду, що розглядав спори про спадкування. Набули поширення питання спадкового права за часів принципату, особливо імперії, що узаконило та класифікувало основні засади преторської системи спадкування. Кульмінація розвитку спадкового права була закріплена у новелах Юстиніана – реформа спадкування за законом та необхідне спадкування (право на обов'язкову частку).

Як наслідок, спадкове право країн романо-германської правової сім'ї, зокрема України, значною мірою зобов'язано римському праву своїм створенням, тому що саме воно вперше визначило коло спадкоємців, поняття кровного споріднення та особливостей його визначення, сформулювало думку про універсальний характер спадкового правонаступництва.

В історії розвитку інституту спадкування вагоме значення мав і період становлення русько-українського спадкового права (XV-XVI ст.), коли більшість українських земель перебувала в складі Великого князівства Литовського [5, с. 192].

Перші згадки про спадкування на українських землях з'являються у письмових джерелах княжої доби IX–XII століть. Серед них важливе місце посідають церковні та княжі устави (установи), уроки, договір між греками та Київською Руссю (874 р.), збірник права «Руська Правда». Так, за безпосередньої участі Ярослава Мудрого було створено першу збірку правничих актів, що отримала назву «Руська Правда». Вона містила традиції церковного суду та княжої влади, карного права, сімейні (родові) звичаї, право спадкування та моральні засади в суспільстві. Редакція «Руської Правди» базувалася на церковних і княжих уставах та вікових звичаях народу. Широкі міжнародні зв'язки київської княжої влади не виключали впливу і рецепції окремих приписів візантійського права [6, с. 340].

Наступним законодавчим актом, що врегулював спадкове право, була Псковська Судна Грамота, що розрізняла спадкування за законом та за заповітом, викладеним у письмовій формі. Ці види спадкування набувають самостійного значення. Розширюється також коло родичів, що можуть бути спадкоємцями, змінюються їхні права та відповідальність [2, с. 30].

Спадкове право України змінювалося та вдосконалювалося під впливом російського законодавства.

У Московський період (15 ст.) основного вагомого значення набуває нерухомість, тому спадкуванню законодавець приділяє найбільшу увагу. У цей час дуже великим є вплив на інститут спадкового права римського спадкового права та візантійського спадково-правового регулювання. Поступово змінюється коло спадкоємців у бік розширення, тому до спадкування закликають не лише близьких, а й далеких родичів [2, с. 31].

Основним джерелом спадкового права того часу був Звід Законів Російської імперії. Спадкове майно не розглядалося як єдине ціле, а поділялося на дві самостійні спадкові маси: родове майно, що переходило тільки до спадкоємців за законом, та інше майно, що успадковувалося в загальному порядку. Спадщина відкривалася не лише після смерті особи, а й після позбавлення всіх прав, стану, постригу в монахи, визначення особи безвісно відсутньою [7, с. 34].

Аналізуючи російську систему до держперевороту 1917 р., можна зробити висновок, що спадкування було побудовано на принципах родового дворянського ладу,

який на початку ХХ ст. вже застарів, що об'єктивно викликало необхідність перегляду основних засад спадкування. Проект Цивільного Уложення Російської імперії, що було створено за прикладом новітніх європейських кодифікацій, поділяв спадкоємців за законом на 5 черг [7, с. 34]. Це був перший законодавчий акт, що затвердив розширення кола спадкоємців аж до прадідів спадкодавця.

В історії радянського періоду в інституті спадкування відбувалися підйоми й падіння. В Українській РСР було прийнято декілька Цивільних кодексів, що майже копіювали основний цивільний закон СРСР.

Так, в УРСР перший Цивільний кодекс було прийнято постановою ВУЦВК від 16 грудня 1922 р. і введено в дію з 1 лютого 1923 р. [8, с. 408]. Він повністю відповідав принципам побудови ЦК РРФСР і складався з чотирьох частин. Четвертий розділ регулював спадкове право. Спадкове право, яке дістало закріплення у першій кодифікації, було по суті реформованою системою російського кодексу царизму. Кодекс не поділяв майно на трудове та нетрудове, дозволивши спадкувати обидва види. Спадкування теж припускалося у межах встановленого максимуму (10 тис. карбованців золотом після відрахування боргів померлого) [9].

Аналізуючи норми ЦК УРСР 1922 р., можна зробити висновок, що у ціновому обмеженні були й винятки. Так, у примітці до ст. 416 цього кодексу припускався перехід спадкового майна, що перевищує встановлений максимум 10 тис. карбованців золотом, якщо воно складалося з прав, що впливають із укладених органами держави з приватними особами договорів (орендних, концесійних, будівельних тощо). Згодом до складу спадкової маси могли бути включені патенти на винаходи та грошова оцінка авторського права, що переходить у порядку спадкування до спадкоємця автора. Предметом спадкування в селянському господарстві було майно, що особисто належало спадкодавцеві, а не предмети селянського господарства (живий та мертвий інвентар) і загального користування двору [10, с. 7].

Істотні зміни у спадковому праві пов'язані із затвердженням Постановою РНК СРСР «Положення про державні трудові ощадні каси» від 22 грудня 1922 року. У ст. 17 Положення як виняток із загального правила спадкування за заповітом вкладнику надавалася можливість заповісти будь-яку суму вкладу будь-якій особі, зокрема юридичній, незалежно від того, чи віднесена вона законодавцем до числа спадкоємців за законом. Причиною такої зміни було народне господарство країни, яке потерпало від наслідків громадянської війни та потребувало інвестицій, що й зумовило прийняття такого нехарактерного в цілому для спадкової політики тих років рішення [9].

Із набранням чинності Кодексу законів про сім'ю, опіку, шлюб та акти цивільного стану УРСР від 31 травня 1926 р. розширилося коло спадкоємців за рахунок включення в нього усиновлених та їх нащадків 18. Спадкування за законом мало місце в усіх випадках, якщо воно не змінювалося заповітом. Наприклад, передбачалась можливість спадкування за двома варіантами – за законом і за заповітом. За відсутності зазначених спадкоємців майно померлого визнавалося виморочним і переходило до прибутку держави (ст. 419 ЦК УРСР 1920 р.).

Свобода заповідальних розпоряджень була вкрай обмежена. Заповіт визначався як розпорядження спадкодавця про своє майно на випадок смерті, ним розподілялися спадкові частки між усіма спадкоємцями за законом у нерівних частинах, або відписувалося усе майно одному чи тільки деяким (ст. 422 ЦК УРСР 1920 р.). Заповітом спадкодавець міг позбавити одного, деякого або всіх законних спадкоємців спадщини. В останньому випадку, згідно з приміткою до ст. 422 ЦК УРСР, уся спадщина або її частка позбавленого спадкоємця переходила до прибутку держави.

Таким чином, заповіт був актом односторонньої волі фізичної особи (заповідача) щодо розподілу свого майна між законними спадкоємцями в інших частках, аніж це встановлено законом (у межах максимуму), або актом позбавлення спадщини одного, декількох осіб або всіх законних спадкоємців [9]. До того ж, залишалось відкритим питання щодо обов'язкової частки у спадщині для неповнолітніх і непрацездатних.

Окрім зазначеного вище, було прийнято низку актів, що доповнювали законодавство щодо спадкування. Так, було прийнято Декрет ВЦВК РРФСР «Про спадкове мито» та постанову ВУЦВК «Про спадкові мита», що встановлював розмір і порядок сплати мита за отриманий спадок. Із прийняттям постанови ВУЦВК і РНК УРСР від 6 лютого 1929 р. «Про внесення змін до ЦК УРСР» було також змінено порядок охорони спадкового майна. Охорона спадкового майна покладалася вже не на

народні суди, а на нотаріальні органи за місцем відкриття спадщини.

Наступний етап значних змін, що свого часу називали реформою спадкового права, пов'язаний із прийняттям Указу Президії Верховної Ради СРСР від 14 березня 1945 р. «Про спадкування за законом і за заповітом». Ці істотні зміни полягали в такому:

1) розширено коло спадкоємців за законом, до числа яких були включені працездатні батьки, брати і сестри померлого;

2) встановлено черговість закликання до спадщини. Спадкоємці закликалися до спадщини не одночасно, а по порядку;

3) розширено свободу заповіту. Під час складання заповіту заповідач мав можливість на свій розсуд призначити спадкоємця, але із числа спадкоємців за законом, тобто заповідач мав право змінити черговість отримання спадщини та відійти від принципу рівності часток спадщини [11, с. 448].

Спадкове право з внесеними до нього у 1945 р. змінами діяло без будь-яких істотних доповнень або вилучень аж до прийняття Верховною Радою СРСР «Основ цивільного законодавства Союзу РСР і союзних республік» від 1962 року. Основні принципові положення спадкового права, закріплені у ст. 117–121 Основ, було конкретизовано у низках цивільних кодексів союзних республік, зокрема, у ЦК УРСР від 18 липня 1963 р. подальшого розвитку спадкове право України набуло в Цивільному Кодексі УРСР 1963 р., де цьому інституту було присвячено окремий розділ. Особливістю того часу було те, що спадкування за законом визнавалося первинним, а спадкування за заповітом – додатковим, тому цей спосіб не дуже поширився й не був ґрунтовно розроблений із правового погляду [2, с. 30].

У наш час норми інституту спадкування закріплені в Цивільному кодексі України від 1 січня 2004 р., конкретно в Книзі VI, що називається «Спадкове право». ЦК України доповнився позитивними змінами спадкування, на відміну від ЦК УРСР. До них належать такі: право на укладення заповіту подружжя; можливість укладення секретного заповіту, а також заповіту з умовою, про розширення кількості черг на спадкування з однієї до п'яти тощо. Ці зміни є достатньо прогресивними та демократичними.

Висновки. Підсумовуючи викладене, наголошуємо, що історія становлення інституту спадкового права пройшла досить тривалий шлях до удосконалення. Зацікавлення правознавців питанням спадкування та особливостей, пов'язаних із цим процесом, зумовлене необхідністю врегулювання спадку після встановлення факту смерті фізичної особи. Як наслідок, правове закріплення відносин у сфері спадкування забезпечило механізм реалізації права суб'єктів на спадщину. Даний інститут виступав динамічною категорією протягом декількох тисячоліть, пройшов етапи розвитку та набув сталості на сьогоднішній день. Нормативно-правове закріплення спадкового права забезпечувалось низкою законів на всіх історичних етапах, у сучасній Україні воно регулюється Цивільним кодексом України від 2004 року, а саме у Книзі VI, яка називається «Спадкове право». Норми, що були започатковані ще за часів стародавнього римського права, положення про спадкування та поняття спадкового права знаходили відображення в перших правових актах Київської Русі й Литовських статутах, законодавстві Російської імперії, законодавчих актах радянських часів та в сучасному українському законодавстві. Наведені факти свідчать про доцільність та стабільність інституту спадкового права, його важливе значення в розвитку та регулюванні суспільних відносин, пов'язаних із спадкуванням.

Список використаних джерел

1. Кондратова А. М. Історія становлення і розвитку законодавства про спадкування в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 3. С. 169-173.

2. Благовісний С. Г. Історичні аспекти інституту спадкового права України. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 2. С. 28-31.

3. Зайцев О. А. Право спадкування землі в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2000. 20 с.

4. Історія держави і права України : підруч. : у 2-х т. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина ; кол. авторів : В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. Т. 1. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. 648 с.

5. Никольский В. Н. Об основных моментах наследования. Москва : Унив. тип. Катков и Ко, 1871. 369 с.

6. Історія України: у 2-х т. / Н. Д. Полонська-Василенко ; голов. ред. С. Головка. Київ : Либідь, 1992. Т. 1 : До середини XVII ст. 588 с.

7. Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні: становлення і розвиток : монограф. 2-е вид. Київ:

КНТ, 2007. 288 с.

8. Гражданский кодекс советских республик / Текст и практический комментарий под ред. А. Малицкого. Киев : Государственное издание Украины, 1923. 320 с.

9. Цивільний Кодекс УРСР від 18.07.1923. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1540-06>.

10. Чуйкова В. До витоків українського спадкового права. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2013. № 3. С. 7.

11. Шершеневич Е. Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.) ; авт. предисл. Е. А. Суханов. Москва : Фирма «СПАРК», 1995. 556 с.

Надійшла до редакції 07.11.2021

References

1. Kondratova, O. M. (2014). Istoriya stanovlennya ta rozvytku zakonodavstva pro spadkuvannya v Ukrayini [History of the formation and development of legislation on inheritance in Ukraine]. *Zhurnal Kyivsk'oho universytetu prava*, № 3, pp. 169-173. [in Ukr.].

2. Blahovisnyy, S. H. (2006). Istorychni aspekty instytutu spadkovoho prava Ukrayiny [Historical aspects of the institute of inheritance law of Ukraine]. *Zhurnal Kyivsk'oho universytetu prava*, № 2, pp. 28-31 [in Ukr.].

3. Zaytsev, O. O. (2000). Pravo spadkuvannya zemli v Ukrayini [The right to inherit land in Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. Nauk : 12.00.03 / Nats. yuryd. akad. Ukrayiny im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 20 p. [in Ukr.].

4. Istoriya derzhavy i prava Ukrayiny [History of the state and law of Ukraine] : pidruchnyk (2000) u 2-kh t. ; za red. V. Ya. Tatsiya, A. Yo. Rohozhyna; kol. avtoriv: V. D. Honcharenko, O. Yo. Rohozhyn, O. D. Svyatots'kyi ta in. T.1. Kyiv : Vydavnychyy Dim «In Yure», 648 p. [in Ukr.].

5. Nikol'skiy, V. N. (1871). Ob osnovnykh momentakh nasledovaniya [About the main points of inheritance]. Moscow : Univ. tip. Katkov y Ko. 369 p. [in Russ.].

6. Istoriya Ukrayiny [History of Ukraine] u 2-kh t. / N. D. Polons'ka-Vasylenko; [Holov. red. S. Holovko]. Kyiv : Libid', 1992. T. 1: Do seredyny XVII st. 588 p. [in Ukr.].

7. Zaika, Yu. O. (2007). Spadkove pravo v Ukrayini: stanovlennya ta rozvytok [Inheritance law in Ukraine: formation and development] : monohrafiya. 2-he vyd. Kyev : KNT. 288 s. [in Ukr.].

8. Grazhdanskiy kodeks sovetsskikh respublik / Tekst i prakticheskiy kommentariy pod red. A. Malitskogo. Kyev : Gosudastvennoye izdaniye Ukrainy, 1923. 320 p. [in Ukr.].

9. Tsyvil'nyy Kodeks URSR vid 18.07.1923 [Civil Code of the USSR from 18.07.1923]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1540-06> [in Ukr.].

10. Chuykova, V. (2013). Do vytyokiv ukraïns'koho spadkovoho prava [To the origins of Ukrainian inheritance law]. *Mala entsyklopediya notariusa*, № 3, p. 7. [in Ukr.].

11. Shershenovich, Ye. F. (1995). Uchebnyk russkogo grazhdanskogo prava (po izdaniyu 1907 g.) [Textbook of Russian civil law (published in 1907)] ; avt. predisl. Ye. A. Sukhanov. Moscow : Firma «SPARK», 556 p.

ABSTRACT

Oleksandra Nestertsova-Sobakar. Features of formation and development of hereditary legal relations in the historical retrospective of civil law of Ukraine. The article analyzes the history of distribution, classification and general characteristics of the main sources of law, the rules of which regulated hereditary relations in the historical retrospective of civil law of Ukraine. The main stages of formation and development of Ukrainian inheritance law are highlighted, among which: the customary law of the ancient Slavs; the influence of Roman law; classical sources of law of Kievan Rus; the law of the Grand Duchy of Lithuania and the Commonwealth. It also integrated the law-making search of the Zaporozhian Sich and the Zaporozhian Army; the period of the Renaissance of Ukrainian statehood (1917–1920); the law of the Ukrainian Soviet Socialist Republic (1917–1991); modern inheritance law of Ukraine.

The importance of the institution of inheritance, which has been a dynamic category for several millennia, has passed the stages of development and has become stable today. The legal consolidation of inheritance law was ensured by a number of laws at all historical stages, in modern Ukraine it is regulated by the Civil Code of Ukraine of 2004, namely in Book VI, which is called «Inheritance Law».

The norms that were introduced in ancient Roman law, the provisions on inheritance and the concept of inheritance law were reflected in the first legal acts of Kievan Rus and Lithuanian statutes, the legislation of the Russian Empire, Soviet legislation and modern Ukrainian law. These facts testify to the expediency and stability of the institution of inheritance law, its importance in the development and regulation of social relations related to inheritance.

Keywords: *inheritance, inheritance legal relations, inheritance law, inheritance legislation, civil law, inheritance contract, history.*